

Бібліотека: „Новий Сьвіт” Ч. 10.

NATIONAL LIBRARY
CANADA
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

Мей Вуд Саймонс.

NUKRDUP

ЖІНКА І СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ.

З англійського переклав Д. Б.

Ціна 10ц.

Монтреал, 1916.

Накладом Ів. Гниди. — З друкарні „Новий Сьвіт”.

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

HQ1233

W613

**ЧИТАЙТЕ Й ШИРІТЬ ВИДАНЯ
БІБЛЮТЕКИ „НОВИЙ СВІТ”!**

- Ч. 1. Червоний Кобзар, (збірник найкрасших ц.
робітничих пісень і поезій) 10
- Ч. 2. Е. Гуцайло: Конець Сьвіта 10
- Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродин 10
Т. Шевченка. Збірка статей. З 5 образками. 10
- Ч. 4. Червоний Кобзар, друга збірка найкрасших
робітничих пісень і поезій (З 3 образками) . 10
- Ч. 5. Давид Едельштат — М. Подолянин: Амери-
канський Робітник. Сценічна картина з амери-
канського робітничого життя, в трох відслонах. 10
- Ч. 6. Робітнича Читанка 15
- Ч. 7. П. Ляфарг: Біблія Капіталіста 10
- Ч. 8. І. Г.: Гори трупів і море крові т. сліз . . 5
- Ч. 9. " Золото і нужда в Америці 5
- Ч.10. Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціяльне
питане 10
- Календар „Новий Сьвіт“ на рік 1915 . . . 15
- Календар „Новий Сьвіт” на рік 1916. . . . 25

* * *

- Робітничий Календар на рік 1913.....25
- Гумористичний Календар на рік 1913.....25
- „Добра Новина” з 1913-4 р., поодиноке число 10
- Листи до писаня: До Товариша, Родичів, знайо-
мих і т. п., з віршами прикрашені цв'їтами (12) 35

Гроші і письма посилайте на адресу:

NOWYJ SWIT

Box 105., Montreal, Que., Canada.

Жінка і соціяльне питанє.

ВСТУП.

Нинішній рух соціялістичний означає не лишень зміну в промислі, але також у всіх тих річах, котрі мають своє коріння в економічних умовах — приміром мистецтво, вихованє, етика, політика та інші. Він означає не тільки революцію у стані робітника, але і цілковиту зміну для жінки: економічно, соціяльно, умово і морально. Важкий вплив соціялізму на стан жінки і вплив, який вона зробить на рух соціялістичний, були предметами, які доси стягали на себе тільки другорядну увагу.

Позаяк сучасне питанє соціяльне є політичним і позаяк жінка не має сили в політиці, тому і думано, що її вплив є за малим, щоби з ним треба було числити ся.

Се-ж і є поважним занедбанєм правди зі сторони соціялістів і значить, що сила в суспільстві, яку можна-б ужити до доброї ціли, з браку відповідного поведеня стаєть ся трудною до орудуваня, або, ще нім ми зрозуміли її, зістала переведеною на сторону нашої опозиції.

Жінка становить в суспільстві консервативну, назадницьку силу, а, посідаючи мало ініціятиви, може без труду пійти на руку протівників революційних змін. Сей факт узнають так загально, що

є правилом при поясненнях в науці порівнюючої соціології, що если в якимсь суспільстві по заведеню приватні власности і слідуячого відтак пониження жінки найдегь ся між жіноцтвом якийсь звичай, що не є загальним у сьому суспільстві, — то се вважаєть ся позіставним доказом, що сей звичай був колись загальним, а лишень тепер або колись заступлено його більше новітним звичаєм.

Сьогондья бачимо образ того факту у великій кількості домових індустрій, як печене, пране, шите і інші, які роблять ся більше примітивно і марнотравно, ніж на се існуючі винаходи позволяли-би поза домом. Сей консерватизм, так як він існує сьогондья, є результатом довгих періодів обставин, які склали ся на се, що жінка стала слабобою фізично, вузькозорою умово та безвладною політично.

В жадній країні капіталізм не вихіснував так широко економічної сили жінки, як в Америці. В жадній країні вона не займаєть ся в такім великім числі ремеслом, фабричним промислом, діловодством і професіями. До певного розміру вона заповняє промисл коштом чоловіків, особливо у промислах фабричних і механічних, та в ремеслі і транспортації. Сьогондья вона є не тільки чинником в індустрії, який треба брати в рахунок враз з іншими індустріяльними силами, але і рівночасно вона могутно впливає на суспільство через жите домашне. Занедбати сей великий і могучий гурт лиш тому, що він не має права голосованя — означає втрату сього, що дало-б ся ужити до багатої в наслідки пропаганди соціялістичної. Се означає дальше

що як кол ісь настгне соціалізм, то й тоді ще добра частина людксти буде в назадняцькім стані. Се буде завадою в осягненю досконалости в мистецтві, літературі і науці. Будуча суспільність не буде могла витворити ідеального родинного житя; низшість жінки спричинить дегенерацію раси. Тому то з ширшої точки погляду приняте жінки в соціалістичній програм і пропаганду означає не тільки поступ самої жінки, але головно розвій цілої раси. Всякий соціяльний систем, що стремить до розвою людства, мусить жадати соціяльної рівности всіх його членів, та не давати своєї молоді на виховане тим, що є соціяльно або умово низші.

Многі твердили, що пролаганда між жіноцтвом вимагає основно відмінних метод від тих, яких уживаєть ся зглядом робітників. Так само говорено до недавна, що праця поміж хліборобським населенем має бути відмінною від тої поміж мійським пролетаріятом, се показало ся мильним і тепер знаємо, що ті самі прінципи є добрими в обох случаях.

Так і з жінкою — треба представити її економічний стан, наслідки впливу капіталістичної індустрії на неї та зміни, які соціалізм зроби би в її положеню.

I.

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ.

В ціли повного зрозуміння нинішнього економічного стану жінки нам треба вер

нути ся в історії назад аж геть до часів передісторичних і переллянути побіжно зміни, які вона перейшла. У жінки в стані дикости треба нам шукати початків всякої індустрії. Вона перша збирала кору і ломаче, робила захіст для себе і своїх нащадків, будучи в сей спосіб архітектою і будівничим. Вона сшивала шкіри звірят убитих на ловах, або ткала звірячі і рослинні волокна і одягала свою рідню. З глини формувала вона перші незугарні миски, покладаючи основи нашому гончарському промислови сьогодні. І здасть ся, що навіть бажанс окрасити ті потрібні предмети походить від неї, а вироби Мексиканців і Перувійців з різних часів с'ї доси мірилом артистичної краси в їх області. Вона зрушувала землицю шкаралупою черепахи або заостреним патиком, сїяла зерно і так стала найдавнішим з хліборобів.

В тім стані суспільства жінка, сильна фізично, ходила з чоловіками на їх мандрівках і дбала про харч і одяг для себе і дітей. З поступом людського роду у варваризм вона менше товаришувала з чоловіком, але все таки старала ся багато про свій прожиток. Було і так, що вона була

головою патріархальної родини і від неї брали діти свої імена та по ній виводили свій родовід. У пізнішій стадії варваризму життя ставало менше бурлацьким. Множили ся стада і отари. Коло них ходили чоловіки і вони також переїняли на себе хліборобство.

Наслідком тих давніх обетавин було се, що жінка знаходила більше матеріальної підмоги у чоловіка. Її праця знаходила ся тепер у більшій частині в хаті і так варваризм зродив і поволі розвивав її економічну залежність яку цивілізація довела до повного розвою.

З заведенням приватної власности начальство в родині переїшло з матери на батька. Це було знаком першої, великої зміни для жінки. Тепер стала вона зовсім залежною від чоловіка, а, позбавлена руху на свіжій воді в полі, не могла вже довше дорівнювати йому фізично. Вона перестала брати діяльну участь в індустрії і роджене діти її стало її головним заняттям. То-ж і почала перемагати гадка, що се єсть її одиноким обовязком супроти суспільства.

Морґен у своїм „Стариннім Суспільстві” каже про грецьку жінку: „В гоме-

ричних поемах являється повно доказів, що жінка мала дуже мало прав, до заховання яких чоловіки були-б з'обов'язані". Чесні жінки були сказані на цілковите відокремлені. Звертаючись відтак до римської родини, він каже: „Обставини жінки були більш сприяючі, але її залежність така сама”.

Лекі у своїй „Історії Європейської Моралі” вказує, що римська матрона здобула в однім часі політичну рівність, але втратила її скоро через економічну залежність. Жінки патриційської класи не знали тоді нічого про хосенну працю, а навіть вихованє дитини було ділом невільників. За пізнішої римської імперії, коли то не було середної класи, жінка занимала одно з двох становищ: або висіла при звироднілім панови, або була звичайною невільницею.

Історія середних віків лишень припадково згадує про жінку. Був се час довгого відокремлення, яке зробило її слабою фізично і умово істотою, якою вона позістала до сьогодні.

Рік 1760 зазначує початок революції більшого значіння для людства, чим всі по-

бідн королів і витязів. Для жінки ся зміна була велитенської ваги. Було се з народженням індустриальної революції, яку спричинив винахід парової машини, що почато вихісновувати економічну вартість жінки.

За старої домашньої системи звичайна хата була і фабрикою, в якій майстер і його челядники та хлопці, посідаючи власні струмента, ткали полотно і шили чоботи. В тій праці жінка помагала хіба в менших подробицях, як, приміром, фарбованс.

Для мужчини індустриальна революція не принесла цілковитої зміни. Ті домашні фабрики почали при кінці того періоду витворювати на ширшу скалю. Але для жінки, що витворювала тільки для домашньої потреби, зміна та була революційною. З круга родини вона виїшла у сьвіт індустрії яко виробник для торговельної заміни.

До сего часу незграбні струмента були за тяжкі для ньої і брак фізичної сили тримав її здалека від соперництва робочого ринку. Нові машини з їх паровою силою вимагали лиш кермованя, а сього могли достарчити жінки так само добре, як і чоловіки. Так отже робоча сила одної жінки

за нової системи рівнала ся силі многих людній, що працювали після старих метод.

В такій то спосіб наше столітє перенесло залежність спорої частини жіноцтва від мужа або батько до працюдавця і зробило її проблему майже іодібною до проблеми мужеського робітника.

В американських урядових справозданях маємо нагоду бачити сучасну чисельну силу жінок в індустрії; говорить ся в них, що пропорція жінок занятих у всіх ремеслах і фахах у відношеню до загального числа піднесла ся з 14½ процент в 1870 році до 17½ процент в 1890, а число чоловіків унало з 85 на 82 процент. У всіляких занятях її число збільшило ся в рільництві, гірництві, риболовлі, бюровій службі, торговлі, механічних і фабричних промислах, а зменшило ся тільки в домашній і особистій службі.

Бачимо, що сьогодні в Зл. Державах ледви чи є де індустрія, почавши від тяжкої фармерської праці на полудни або від консервних заводів на заході, аж до фабрик Нової Англії, щоби в ній не було жінок, так що тепер близько чотири мільони, не вчисляючи в се жінок занятих домаш-

ньою працею, бере діяльну участь в промислі.

Однак саме число жінок зайятих в індустрії ще не дає нам точного розуміння їх індустріяльного становища. Потреба ще познайомити ся з їх зарібком і станом організації, яка істнує між ними.

Капіталізм, що бере багато своєї сили з великого гурту безробітних, які соперничать між собою на ринку праці втягнув ще й жінок у сю боротьбу і знайшов у ній цінний для себе чинник в тім згляді, що її мож примусити працювати за низшу платню від чоловіків.

Позаяк мінімальна платня означаєть ся з погляду на прожиток, що означає найменшу суму, за яку людина серед даних соціяльних обставин може вижити і множити ся, то працьодавці придержують ся правила, що ся сума муєть бути висною для чоловіків, чим для жінок. В платні чоловіка має містити ся удержанє жінки і дитиї. Жівка, — чи правда се, чи ні — вважаєть ся такою, що, не має нікого до удержуваня своєю працію і сама може вижити танше як чоловік, тому і поставлено її на рівні з найнищим наємником.

В сій справі наглядним приміром є залізничні працьодавці. Жінкам, працюючим в бюрох, плачено без виїмки менше, чим чоловікам, що були перед ними. Тепер-же залізничні гасди відправляють жінок а їх місця заповнюють чоловіками, що працюють за сю саму, або крихітку висшу платню, як жінки. Невдовзі побачимо, як вертати-муть жінки за ще низшу платню і знова відходити, аж поки не дійдуть до крайної гранці прожитку, поза котрою існуванє стає неможливим.

Статистика показує, що в 781 випадках, де чоловіки і жінки працюють у тїм самім занятю і з рівною справністю, чоловіки дістають висшу платню в 595, або в 76 процент випадках; жінки висшу платню в 129, або 16 процент, а тільки в 57 випадках, або 7 процент вони дістають таку саму платню за таку саму працю. Пересічна платня жінки в Зл. Державах є около 5 долярів тижнево, хоч є багато й таких, що дістають лишень доляра, або доляра і пів. А що з такої платні вижити годї, тому много жінок мусять вибирати між нуждою а проституцією.

Дальше, брак організації, або нахилу

до організації між робітничим жіноцтвом, являється жерелом безсилля. Вона є кепською юністкою. На неї склали ся різні причини: її скрайній індивідуалізм, пересуд і скриванє того, скільки заробляє. Та треба знати, що небогато жінок гадає позістати на завше в індустрії. Більшість з них сподівається зістати господинею у своїй хаті. Се їй пояснює в частині їх обоятність зглядом юній. Але перед усім треба запам'ятати, що дотеперішнє вихованє жінок було таке, що всякі економічні рухи, робітничі юнії і політика не входили в обсяг її світогляду. Вона жила виключно серед домашніх обставин та й до тепер є ще короткозорою. Се є одна з перепон, які стрічають соціалізм в його праці серед жіноцтва; для многих з них є він чужою, новою наукою, повною незрозумілих слів і зворотів.

З промислового погляду проблема жінок і її розвязка є такою самою, що й проблема мушцини. Проблема різноти в способах, якими капіталізм визнає чоловіків і жінок. В економічній борбі, робітник чи робітниця, однаково є тримані в безсиллю і нужді малою платнею. В індустрії, не-

ред машиною, капіталізм вважає жінок і чоловіків лиш творцями, людським додатком до кун сталі і заліза, якими кермують без згляду на пол.

Ті самі права про конкуренцію, над-продукцію і т. н. торкають і робітника, чи се чоловік, чи жінка. Як каже Джан А. Гобсон: "Полова ріжнота не є головним чинником в опреділюваню становища жінки в промислі. Машинерія не знає пола ані віку, але вибирає собі в мущині, жінчині і дитині такий засіб праці, який є найтанший в порівнаню зі справністю самої машини."

Однак значна часть жіноцтва не є чинно занятою в промислі. Се є жінки робітників, які мусять для кусника хліба залежати від своїх чоловіків. Вони подвійно поневолені, будучи невольницями невольників.

Попри се є тисячі випадків, що капіталізм не дає тим жінкам сидіти дома та виховувати свої діти. Підчас як батько шукає за роботою, мати також продає свою робочу силу. Буває і таке, що батько не знайшовши праці сидить дома з дітьми, а мати і старші діти заробляють на хліб.

До недавва ще робітниць називано „дівчатами”, позаяк більшість з них зачинала працювати на 15. році, а пересічний вік усіх був нижче 23. років. У теперішню пору на кожних 100 жінок у робітничім світі 13 є матерями родин.

II.

ДЕЯКІ НАСЛІДКИ КАПІТАЛІЗМУ.

Стан здоров'я і домашні обставини серед яких живе жінщина, є в тісній злучці з цілим економічним положенням. Новітній промісел являєть ся тим велитенським Молохом, в якого нащу летить здоров'я і життя робітничої класи. І не треба вертати ся до часів перших фабрик в Англії. Сучасне суспільство має свої власні катівні. Робота „від штуки”, переповнена фабрика, тая пралня, робітня скринок, фабрика тютюну, сукіжок, гузиків і безліч інших фабрик — всі вони тягнуть зиски з лихо плаченої жіночої праці. Довгі години, погані санітарні умовини, праця в парі з машиною, добувають з робітниць останню силу та руйнують їх фізично. Після уря-

дового справоздання, то в Зл. Державах кожда третя робітниця мешкає в хаті, яку зачислено між „дуже лихі“, а знов кожда десята працює в робітні, яку означено як „занедбана і нездорова“.

У звітах про „Робітниці у великих містах” показано, що як підчас слідства розпитувано жінки про їх здоров'є, то на кождих 100, які зачинчали роботу при добрім здоров'ю, 11 було тоді з надірваним здоров'єм. Хоч є всілякі причини недуг, однак надмірна праця у душних робітнях

мешканях є звичайною причиною недуги робітниці. Та се ще не освітлює цілого положення. Рік річно велике число робітниць мусить покидати роботу задля браку сил; вони животіють ще якийсь час та родять хоровиті діти, в яких буде ще менше сил і енергії, чим в їх батьків.

Ся справа є незвичайною важною для соціалізму. Будучі ряди пролетарської армії тратять через те свою силу до опору та боротьби з ворожими обставинами.

Хто живе серед робітничої класи по таких великих містах як Чикаго або Лондон, сей наглядно бачить, як неплідною є соціалістична пропаганда між тамошнім

пролетаріатом. А прецінь нинішнє покоління, що походить здебільши з селянської і маломіщанської класи, стоїть фізично о много више від своїх дітній, що ростуть бліді і слабосилі.

Соціалісти инших країв зрозуміли сю небезпеку, яка криється у фізичному вивродженю робітничої класи і знаючи, що бездушна і зневірена маса не є спосібною до боротьби за нові ідеї, вони шильно звертають свою увагу на молоде покоління. Всюди по містах, де соціалісти дістали владсть у свої руки, вони дбають про се, щоби шкільні діти кормлено на кошт міста.

Дальшим доказом факту, що класа робітнича занепадає фізично, є щораз зменшуюча ся міра при поборі рекрутів до європейських армій. Сї армії, зложені переважно з людній робітничої класи, не можуть вже заповнити своїх рядів жовнірами після давної міри — великими і рослими.

На житє домашнє і родиннє капіталізм впливає пригноблюючого і руйнуючо. Возьмім, приміром, житє подругів. Загально вірять, що подруже основується на взаїмній любови чоловіка і жінки. На ділі, однак, люди женять ся звичайно з

економічних причин — для маїна, для хліба. Дівчина, що тяжко працює у фабриці, бачить у замужі єдинокій ратунок зі своєї неволі.

А зведені на таких основах подружжя не є трівкі і розпадають ся часто задля тих самих причин, задля яких з'єднали ся. Сьогодні в Чикаго число розводів рівняється п'ятій часті числа шлюбів.

Таким робом капіталізм виконав яму перед порогом родинного дому через те, що злучив двоє людей до єдиного життя на балансі жінки знайти собі матеріяльну поміч. Зі соціялістичного погляду се є легалізована проституція. Задля такої самої причини проститутка торгує що ночі своїм тілом, не знаючи ні любови, ні пошани.

Почавши на таких хитких підвалинах жити родинне, капіталізм добавляє ще інші річи, які стремлять до знищення сего життя. Чоловік часто покидає жінку і вона мусить іти назад до фабрики. Число нежонатих зростає до небувалих розмірів; у східних стеїтах є так звані „бабські села”, а в гірничих округах на заході „місточка оленів”, себто самотних гірників.

В перелюднених дільницях великих

міст людські жилища перетворюють ся у робітні. Від вчасного ранку, аж до пізної ночі ціла родина працює „на штуки“ за собачу платню.

І капіталізм, поставивши родину на економічній основі і зруйнувавши її промисловими відносинами, прорік, що для многих тисячів і се не має істнувати.

Молодий чоловік, заробляючи лиш кілька долярів тижнево знає, що при такім зарібку йому нема чого думати про женячку. Недопущений до життя родинного, мусить входити у неправильні і дикі полові зносини. Під тим зглядом кэша цивілізація стоїть низше від дикунів. Житє жовнівів по касарнях є того рода, що многі з них вертають домів неспосібні бути ні сунругами, ні батьками.

Ще й в инший спосіб капіталізм руйнує родину. Він вигоняє батька з дому досьвіта, коли діти ще сплять; а як верне вечером домів, так їм пора знову іти спати і ніколи не мають нагоди приглянути ся рідному батькови і побавити ся з ним. І як можна звати таке житє родинним?

А тісні мешканя робітників нікому

так не дошкуляють, як жінщинам. Замкнені в одній або двох вузеньких кімнатках, живуть наче ті звірі в клітках, вічно не задоволені і хоровиті з браку свіжого воздуха, руху і здорової їди.

Жінка робітничої класи не має ніколи нагоди придбати собі яку небудь освіту; навіть початкової школи не дадуть скінчити їй злидні, а женуть ще малою дитиною до фабрики на поталу капіталістам. Вона ніколи не має часу прочитати яку книжку або часопис; за мужем, праця домашня навіть на спанс не лишає їй досить часу. Її думка затемнена і придушена, тому їй не диво, що засади соціалізму є для неї не зрозумілі і не цікаві.

III:

ЗА СОЦІЯЛІЗМУ.

Тільки в соціалізмі може жити родина не знайти для себе ратунок і очищенє.

Як кожний член суспільства матиме нагідність працювати серед здорових і приємних обставин, тоді ніхто не буде женити ся задля кусника хліба, але підставою подружжя буде правдива любов і пошана.

Люди: мати-муть спромогу пізнати взаїмно своє уособленє і характер, заки стануть жити як чоловік і жінка.

Домашня праця, яка тепер відбувається ще у середновічній спосіб, зістане скороченою і ,легшеною многими науковими винаходами, до яких сьогодні мають приступ тільки богаті люди. Пранє і варенє при помочи машин і вишколених робітників піднесе на вишній степенє здоровлє людий, а кооперація перенесе майже кожду домашню роботу до спільних публичних заводів і інституцій. Матери мати-муть доволі часу на науку і забаву з дітьми, а, будучи самі спільні і здорові умово і фізично, виплекають і своє потомство на совершенних під кождим зглядом людий.

Працюючи для суспільства будьто через родженє і виховуванє нового покоління, будьто через звичайну працю в удішених і гарних робітнях, або через занимає ся штуками і науками, жєнщина за соціалізму не буде залежати економічно від мушцини.

Однак без політичної волі економічна рівність жєнщини є неможливою. Соціалізм подасть їй повну свободу політичну.

Многі прихильники жіночого права го-

лосованя мають тільки неясні погляди в сій справі. У них на думці є лишень полова еманципація і вони не бачуть, що мужчина хоч і має вже право голосованя, однак його положенє зовсім не є таке, як повинно бути, позаяк він не вмисє вихіснувати сего права. Подібно і жєнщина з політичними правами була-б так само поневолена, як-би не вжила тих прав до сотворєня промислової революції, яка заразом подасть їй також і економічну волю.

Тільки соціалізм оцінює вповні вартість рівного права голосованя для обох полів. Він бачить, що майже половина суспільства, яка поки-що є політично безсилою і не образованою, стане колись могучим і небезпечним чинником.

Агітація за рівним правом голосованя стрічасє завзятій опір зі сторони капіталістів, які раді-б обмежити всяке право голосованя, балакаючи про масткові і просьвітні кваліфікації і добачуючи небезпеку у наданю рівних прав жєнщинам.

Але жєнщини, які зрозуміли, що брак політичної сили творить їх працю в соціалістичнім русі неуспішною, ужиють всіх сил в боротьбі о політичну рівність.

IV.

СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ.

Тепер пригляньмо ся соціальному питаню, яке сьогодні стоїть перед суспільством, розважмо його розвязку і його відношення до женщин.

Історія записала рухи, які визволяли невільника від його пана, панцизняка від землі, записала боротьбу міщанства зі шляхтою о політичну рівність.

Соціальный рух, який відбувається ся в наших часах, є пролетарський рух: се значить, що він є змаганєм робітничої класи оснувати новий лад суспільний в користь сеї класи і в користь усього суспільства.

Дивлячись на суспільство, бачимо що воно є зложене з двох клас, з класи пануючої, якої існуванє залежить від існування сучасної промислової системи і яка стала сильною через загарбанє у свої руки средств конечних людям до життя. А друга класа є зложена з робітників, котрі не властують ні одним з тих великих средств продукції — машини, фабрики, копальні і т. н. — і в справах праці цілко-

вито залежні від властителів тих средств.

Сі два, робітник і працьодавець, ніколи не можуть прийти до єдності інтересів і ніколи не можуть настати між ними такі відносини, що були-б справедливими для вигискуваної класи.

Сей рух є міжнародним і він усюди іде крок в крок за капіталізмом. Японія, де капіталістичний промисл зачав ся щойно перед кількома роками, і де ще і тепер „домашній промисл“ не зник зовсім, вже стоїть в борбі з робітничим питанєм, а навіть недавно набуті колонії Зл. Держав на полудневім Океані відчувають вже тягар капіталістичного правління.

Сучасний класовий рух ширить ся на засадах свідомости. Джан Кеїрнес сказав був, що „наспіс час у поступі соціального розвитку, що групи людий стануть свідомими свого суцільного істнованя, а уліпшенє умовин сього істнованя стане для них предметом свідомих і обдуманих змагань.“

Такий час вже настав в класі робітничій і вона у своїй класовій свідомости намагаєть ся звернути суспільство на шлях промислової еволюції. Робітнички вірять,

що їхній рух є в гармонії з розвитком суспільства і що суспільний лад, до якого веде цей рух, є природним наслідком старого ладу.

Ідучи шляхом соціального поступу від початків 18-го століття, купецька система верховодила у міжнародних зносинах. Попри це дрібні промисловці заздрісно берегли своїх дотичних ремесел, що в економічній історії називається „домашньою системою“.

Кінець того століття зазначився початком великих винаходів і повстанням фабрик. Рівнобіжно з тою зміною дрібні майстри-ремісники сходять на наемників а їх знаряди переходять в удосконаленій формі на власність фабрикантів.

Зі зростаючим і об'єднуючим ся промислом число зарібків збільшило ся до цієї степені, що вже в половині 19-го століття Кароль Маркс, відячи куда прямує соціальний розвиток, став накликає робітників до злуки. Послідні роки того століття були свідком докінчення і довершення розвитку сучасного ладу суспільного. Веякі корпорації, картелі, трости і загальний монополі ціхують последну фазу злу-

ченого капіталу.

А біля того бачимо велику масу робітників, позбавлених усіх знарядів продукції і дістаючих за свою працю лиш незначну частину з того, що нею сотворили. Капіталісти тримають в своїх руках усе потрібне до витворювання конечних до життя річий і без їх позволення робітник не має приступу до нічого.

Більша часть плодів робітничої праці йде в руки малого числа дармоїдів-капіталістів, яким закони кожної країни на світі признають право на посіданс: всіх жерел людського майна і вони самовільно розпоряджують продукцією. І робітники починають вже розуміти, що як довго средства праці знаходять ся в руках кляси, якої одинокою цілею є визискуванс: кляси робітничої, так довго пролстаріят не бачити-ме правдивої волі. Тільки цілковита зміна соціальної системи введе працюючий люд з насмної неволі.

До сеї ціли стремить сьогодні клясо-во свідомній пролстар, уживаючи у боротьбі за свою волю таких средств і способів, які в даних обставинах є для нього доступні. І все є добре і відповідне, що в

якийнебудь спосіб помагас до поваленя приватньої власности публичних ужитків до їхнього переносу на власність загальну.

Сеї великої зміни доконають робітники самі. В тій справі Кароль Маркс написав так: „Кляса робітнича мусить сама довершити своїого визволення, яке означас клясову боротьбу, що по стороні робітників ведеть ся не за клясові привилеї і монополь, а за рівні права і обовязки і за знесенє панованя одної кляси над другою.“

V.

СТАНОВИЩЕ ЖЕНЩИНИ в соціалістичнім русі.

Пізнавши суспільні відносини, жінка-робітниця бачить, що соціалістичний рух є для неї житевою справою. Вона бачить, що се є головно економічний рух і що вона є економічним чинником як і мужчина і що пануюча кляса в погони за зисками не розріжняє між людьми, а окрадує всіх зарівно.

І тільки в однім місци стрічаємо розумні змаганя в ціли осягнення рівних прав для мушчин і женщин. Тим місцем є соціалістичний рух. Сей рух стремить до такого ладу, в яким істнує кляса на економічній основі було-б неможливе. Він не жадає спеціальних привилеїв для робітника, а лиш рівної

нагідности для всіх і сего, щоби кождий, хто може, працюю заробляв собі на прожиток. Навіть в Біблії сказано, що „хто не працює, не повинен їсти”.

Женщина має також свою ролю в тім пролетарськiм русі. Однак будучи необразованою і не ознакoмленою зі справами суспільними, вона ще не відгравает своєї ролі як слід і не бере значнійшої участі в соціалістичній пропаганді. По часті сей брак заінтересованя ся публичними справами є наслідком духового стану жіноцтва, сотвореного економічними обставинами.

Біологія учить, що первісно мати стояла на чолі родини, родючи і виховуючи молоде покоління. В тих часах вона зовсім не була низшок від муштини, ні умово ні фізично. Доперва довгі віки домашнього нерухливого життя спричинили її теперішню низшість. Член, якого не уживається, слабне і вироджується. Жіночий ум був мало уживаний, а тільки чувства жінки мали нагоду себе обьявляти і тому вона стала сотворінем ніжних почувань і зворушень.

Думка жєнщини ніколи не сягала поза хату, родину і свояків. Дальші сусіди і громади не займали її думок і справи загальні були чужими для неї. Дійшло до того, що много жінок-робітниць не має найменшого поняття про істноване соціалних питань.

Тому рух соціалістичний приготовлює всіх робітників до свідомої і інтелігентної участі в громадських ділах. Мірою поступу цивілізації не є культурність і образоване одної кляси, або одного

пола, не є нею число і досконалість матеріальних винаходів, але рівність, з якою сі річі є розділені між усе суспільство і приступ, який має до них кожда одиниця.

Тверджене, яке деколи чуємо, що економічне і політичне зрівнане жєнщини з мужчиною мало-би відемний вплив на виконуване матерніх обовязків і є злишним в суспільнім розвитку, не знаходить оправданя в очах розумних людий.

Також треба знати, що сама полова і політична еманципація не зділають жєнщини свобідною. А що до економічної рівности. то вона не буде приступною для жєнщин так довго, доки ціла робітнича кляса не скине з себе ярма економічної неволі. І в тій власне ціли робітники, прийшовши до зрозуміня своїх інтересів, організують ся в соціалістичнім русі. Є в них вже й досьвід, набутий десятками літ в борбі за права політичні і за кращі умовини, серед яких живуть і працюють.

Тому в соціалістичнім русі є одинока надія на визволене жєнщин з подвійного ярма довгої неволі. В буржуазних організаціях суфражисток робітниця знаходить людий з ворожого собі табору зовсім так само, як робітник в старих політичних партіях; тільки одна соціалістична партія подає рівну справедливість всім людям і в сій партії окремі жіночі організації нігде не творять ся. Всі робітники, так мужчини, як і жєнщини, стають разом в рядах соціалізму до спільної боротьби за економічну волю своєї кляси і за рівність та братерство для усього людства.

**ВИЙШЛИ З ДРУКУ І ПРОДАЮТЬ СЯ
НОВІ ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ:**

1. Новий Сьвіт. — 2. Чорти проти війни! — 3. Голод в робітничій хаті. — 4. Жан Жорес. — 5. Мені тринадцятий минав. Т. Шевченко. — 6. Дивлюся — в могилі усе козаки. Т. Ш. — 7. Іван Франко. — 8. Е. Гуцайло. — Поодинокі картки по 3 ц. 100 коштує \$1.35 ц. з поштово пересилков.

Замовлення і письма посилайте на адресу:

Nowy Swit, Box 1051, Montreal, Que., Canada.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК

С. БЕРЛАДИНА

приймає в переплет всякі книжки, як: бібліотечні, торговельні, бюрові, ноти, мапи, записки і т. п. Золотить і посрібляє по низькі ціні.

Заходіть або пишіть на адресу:

413 1/2 FRONTENAC ST., MONTREAL, Canada.

Г. ДУТКОВ

АРТИСТ — МАЛЯР

виконує всяку роботу входячу в обсяг малярської штуки, гарно солідно і точно.

Заходіть або напишіть на адресу:

H. DUTKOW, 173 CLARKE ST., Montreal, Que.

„РОБОЧИЙ НАРОД”, орґан Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня в Вінніпегі. Річна предплата виносить \$2.00. Адреса: ROBOTCHYJ NAROD. Box 3658, St. B., WINNIPEG, MAN., CANADA

„РОБІТНИК”, орґан Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня в Клівеленді. Річна предплата в Зл. Державах 1 дол. 50 ц. на 6 місяців 75ц. В Канаді і за границею, на рік 1 дол. 75 ц., на 6 місяців 90 ц. Адреса: ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. Coreny's Bldg. Cleveland, Ohio., U. S. A

„СВІДОМА СИЛА”, просвітно-науковий і поступовий журнал для працюючого люду. Виходить раз на місяць в Торонто. Річна предплата в Канаді 75 ц. В Зл. Державах \$1.00. Адреса: SWIDOMA SYLA, Box 64, TORONTO, Ont., Canada.

М. СТЕРН

першої кляси фотограф

435 St. Lawrence Blvd & 29 Prince Arthur St. E.
PRINCE ARTHUR HALL.

Спеціаліст модерних фотографій різного роду як: великих груп, товариств, весільних, поодиноких і т. п. Виконує і побільшення під гварантією.

ДРУКАРНЯ „НОВИЙ СЬВІТ”

ВИКОНУЄ

всякі друкарські роботи, як: оголошення, тікети, коверти, книжки і т. п. гарно і точно по уміркованій ціні.
: : На провінції виконує сейчас. : :

Заходіть на 173 Clarke St. Монтреал

Письма шліть на адресу:

NOWYJ SWIT, Box 1051, Montreal, Canada.

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ „НАРОДНОЇ ВОЛІ”

Коли ще сеї часописі не передплачуєте, то зачніть передплачувати сейчас.

„НАРОДНА ВОЛЯ” є одинокою з найбільших українських часописий в нрвім і старім краю.

„НАРОДНА ВОЛЯ” виходить два рази тижнево — в середу і суботу.

„НАРОДНА ВОЛЯ” подає цігаві новини американські краєві, суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народа в Америці і на Україні.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ:

До Канади і Старого краю на рік . . .	\$2.50
на пів року . . .	\$1.25
В Злучених Державах на рік	\$2.00
на пів року	\$1.00

Гроші wraz з замовленем висилайте на адресу:

NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE ST., SCRANTON, PA., U. S. A.